

Nr 348.

Godkänd av första kammaren den 12 juni 1919.

Godkänd av andra kammaren den 12 juni 1919.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.

(Bevillningsutskottets betänkande nr 49.)

Till Konungen.

I en den 25 februari 1919 dagtecknad proposition, nr 131, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga nedan i detta betänkande införda förslag till förordning om ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin samt förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit.

Den föreliggande propositionen avser att möjliggöra ett kraftigare ingripande mot den olagliga tillverkning av brännvin och renaturering av denaturerad sprit, som under den senare tiden fått en vidsträckt omfattning.

Av föredragande departementschefens anförande till ovannämnda statsrådsprotokoll framgår, att ett av kontrollstyrelsen tidigare framlagt

förslag till lagstiftning på förevarande område avsåg, att såväl tillverkningen av som handeln med destillationsapparater skulle ställas under fullständig kontroll. Kontrollstyrelsens förslag rönt emellertid starkt motstånd från kommerskollegium och Sveriges kemiska industrikontor. Det ansågs nämligen, att förslaget, utan att bliva av nämnvärd effekt gent emot den illojala trafik man ville träffa, skulle kunna förorsaka den legitima användningen av destillationsapparater allvarliga olägenheter.

Sedermåra utarbetades det förslag, som framlagts med propositionen.

Med anledning av detta nya förslag har riksdagens bevillningsutskott i sitt i ämnet avgivna betänkande anført bland annat följande.

Utarbetandet av det nya förslag, som med propositionen framlagts, syntes hava föränletts huvudsakligen av vad kommerskollegium, i anslutning till kemiska industrikontorets yttrande, i fråga om det ursprungliga förslaget anført. Med anledning härav hade bevillningsutskottet ansett det vara av värde att erfara, huruvida kommerskollegium funne de av kollegium framförda anmärkningarna iakttaga genom det nya förslaget.

Vidare hade bevillningsutskottet, med särskild hänsyn till de svårigheter, vilka, på sätt framginge av vad departementschefen i ämnet anført, mötte att på ifrågavarande område åstadkomma en lagstiftning, som å ena sidan vore effektiv och å den andra icke trådde berättigade intressen för nära, ansett sig, för den prövning av frågan som ankomme på bevillningsutskottet, behöva stödet av den särskilda lagkunskap, som funnes företrädd hos lagrådet. Härvid hade utskottet även beaktat, att Kungl. Maj:t, då förslaget till gällande brännvinstillverkningsförordning, vilken huvudsakligen vore föremål för de i propositionen framställda ändringsförslagen, framlagts för 1907 års riksdag, med propositionen i ämnet överlämnat högsta domstolens yttrande över de i förslaget intagna nya eller förändrade bestämmelserna av kriminalrättslig natur.

Av nu angivna skäl hade bevillningsutskottet i grundlagsenlig ordning utverkat, dels att kommerskollegium avgivit och till bevillningsutskottet överlämnat utlåtande i anledning av den föreliggande propositionen, dels ock att lagrådet avgivit yttrande över de med propositionen framlagda författningsförslagen, av vilket yttrande utskottet genom ett från finansdepartementet överlämnat utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 2 april 1919, sedermera erhållit del. Såväl nämnda protokollsutdrag som kommerskollegii utlåtande finnas bilagda utskottets omförmälda betänkande, det förra såsom Bilaga A och det senare som Bilaga B.

Det överlämnade utdraget av lagrådets förenämnda protokoll innehåller dels ett särskilt yttrande av justitierådet von Seth, dels ett gemensamt yttrande av justitieråden Gullstrand och Wedberg samt regeringsrådet Planting-Gyllenbåga. Det senare betecknas i det följande såsom lagrådets yttrande.

Lagrådet har till en början vitsordat behövligheten av en lagstiftning i syfte att undertrycka de ifrågavarande missbruken och därjämte givit sin anslutning till grundtanken i Kungl. Maj:ts förslag, nämligen att möjliggöra ett ingripande mot de brottsliga förfarandena på ett tidigare stadium än nu kan ske. Även justitierådet von Seth har ansett, att de företeelser förslaget avser att träffa äro av den beskaffenhet, att ett ingripande mot desamma i lagstiftningsväg vore synnerligen påkallat. Särskilt det öppna trots mot gällande bestämmelser, som tagit sig uttryck i det oförblommerade utbudandet av apparater för lönnbränning, vore av beskaffenhet att ej böra lämnas obeaktat av lagstiftningen.

Emellertid har såväl lagrådet som justitierådet von Seth funnit de framlagda förslagen giva anledning till vissa erinringar.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag fordras för straffbarhet endast, att *skälig anledning* föreligger till antagande att olovligt syfte förefinnes. I fråga om denna förutsättning beträffande straffbarhet för *innehav* av apparater eller apparatdelar av ifrågavarande slag har lagrådet anført, att ett eftergivande av kravet på juridisk visshet, vilket eljest i brottmål gällde för att den tilltalade skulle kunna fällas, icke syntes vara försvarligt.

I fråga om straffbestämmelserna för tillverkning, saluhållande, överlåtelse m. m., vilka enligt lagrådets mening borde gälla blott egentliga destillationsapparater, har lagrådet däremot icke ansett sig böra uppställa kravet på juridisk visshet. Beträffande de sistnämnda formerna av brottsligt förfarande har lagrådet gjort, bland annat, följande anmärkning. För att någon, som ej ämnade själv göra obehörigt bruk av destillationsapparat, borde kunna fällas till ansvar för sina åtgöranden med sådan apparat — tillverkning, salubjudande o. s. v. — syntes det villkor böra vara fyllt, att han, enligt vad till full visshet ådagalagts, med dessa åtgöranden avsett, att apparaten skulle komma *viss person* till handa, ehuru han hade skälig anledning antaga, att apparaten bleve av denne använd till olovligt ändamål. En tillverkning för annans räkning borde sålunda ej vara straffbar i annat fall än då den skedde på beställning av en misstänkt individ. Ett allmänt saluhållande eller utbudande till salu borde ej heller falla under straffbudet.

Vidare har lagrådet erinrat, att förberedelse till visst brott borde straffas om icke lindrigare så åtminstone icke strängare än det fullbordade brottet; och, under hänvisning till straffbestämmelserna i 22 § förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit samt 11 § förordningen samma dag angående vissa alkoholhaltiga preparat, har lagrådet påpekat, att nämnda regel icke vore i allo iakttagen i den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen av 31 § av brännvinstillverkningsförordningen.

I fråga om lagrådets anmärkningar i övrigt ävensom beträffande vad justitierådet von Seth mot förslaget invänt hänvisar riksdagen till bilaga A vid förenämnda betänkande.

Sedan i anledning av lagrådets oförmälda yttrande kontrollstyrelsen med skrivelse den 30 april 1919 till chefen för finansdepartementet överlämnat ett reviderat utkast till författningstext, har skrivelsen jämte bilaga, vilka i avskrifter från finansdepartementet överlämnats till bevillningsutskottet, av utskottet fogats vid betänkandet.

Kontrollstyrelsen har i nämnda skrivelse beträffande lagrådets anmärkning, att straffbarhet för innehav borde förutsätta juridisk visshet om det olovliga syftet, anført, att, då styrelsen hölle före att lagstiftningens effektivitet icke skulle i väsentlig mån minskas, om man gäve stadgandet den avfattningen att olovligt syfte uppenbarligen skulle vara för handen för att straffbarhet skulle inträda, så hade styrelsen icke något att erinra mot den föreslagna jämkningen i avfattningen, vilken också iakttagits i det av kontrollstyrelsen med den ifrågavarande skrivelsen överlämnade reviderade förslaget.

Vidkommande åter vad lagrådet enligt vad ovan sagts anført om villkoren för att tillverkare, försäljare m. fl. skulle kunna fällas, nämligen att straffbarhet borde förutsätta, att den tilltalade avsett att apparaten skulle komma viss person till handa, ehuru han hade skälig anledning antaga, att apparaten bleve av denne använd till olovligt ändamål, har kontrollstyrelsen anført, att med en sådan begränsning ifrågavarande bestämmelser skulle enligt styrelsens mening förlora så gott som allt värde. Ett huvudsyfte med den föreslagna lagstiftningen hade just varit att förhindra det samhällsskadliga salubjudandet av destillationsapparater från vissa fabrikanter sida, vilka i stor skala tillverkat dylika apparater och *uppenbarligen* haft för avsikt att sälja, icke »en eller annan» utan tusentals apparater till lönnbrännare. Dessa fabrikanter brottsliga uppsåt kunde, har kontrollstyrelsen förklarat, med full juridisk

visshet bevisas genom deras till tidningarna insända annonser eller av dem kringsända prospekt, och enligt kontrollstyrelsens tanke föreläge fullgiltig anledning att kriminalisera ett tillverkande eller saluhållande av destillationsapparater, som vore förenat med påvisbar avsikt hos tillverkaren eller saluhållaren, att apparaterna skulle komma till brottslig användning, alltså oberoende därav, att »fabrikanten och eventuella köpare ännu icke trätt i någon som helst beröring med varandra». Kriminaliserades icke trafiken med destillationsapparater redan på detta stadium, skulle exempelvis en tillverkare en gros kunna helt undandraga sig varje ansvar genom att endast överlåta apparater till återförsäljare, vilka ej själva tänkte begagna sig av dem. Det oblyga och i högsta måtto förargelseväckande salubjudandet av destillationsapparater skulle obehindrat kunna fortgå, och lagstiftningens maktlöshet skulle endast ytterligare undergräva lagens auktoritet.

I nu ifrågakvarande hänseende har kontrollstyrelsen följaktligen icke kunnat biträda lagrådets uppfattning.

Vad lagrådet i övrigt anmärkt har i huvudsak beaktats i de reviderade författningsförslagen.

Kommerskollegium har i sitt utlåtande förklarat sig finna det remitterade förslaget i huvudsak tillgodose de erinringar, som kollegium framställt i sitt förra utlåtande i ämnet.

Kollegium har emellertid uttalat önskvärdheten av vissa ändringar i de föreslagna bestämmelserna. Så har kollegium beträffande straffbarhet för överlåtelse av ifrågakvarande apparater eller delar därav anført, att härför borde enligt kollegii mening det antingen vara uppenbart, att den tilltalade själv haft för avsikt att låta apparaten eller apparatdelen genom överlåtelsen komma till olovligt användande, eller ock kunna ledas i bevis, att han vid överlåtelsen ägt vetskap om att apparaten eller apparatdelen skulle komma att användas för olovligt ändamål.

Kollegium har vidare ifrågasatt, huruvida icke såväl vid tillverkning och saluhållande som i fråga om innehav av apparat eller apparatdel det minst borde kunna fordras, att den olovliga avsikten kunde anses uppenbar för att straff skulle kunna ådömas.

Ehuru den olagliga tillverkningen av brännvin uppkommit under kristiden och renatureringen av denaturerad sprit blivit mer allmänt gängse under samma tid och ehuru bäggedera väsentligen föranletts av den rådande bristen på spritdrycker, måste det dock befaras, att de icke komma att upphöra i och med att tillgången på dylika drycker

för förtäringssändamål blir något rikligare. Den lätthet, med vilken spritdrycker kunna framställas eller denatureringsmedlet kan frånges, kan denaturerad sprit, kommer otvivelaktigt att jämväl framdeles, då på grund av förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker betydande inskränkningar i rusdrycksförsäljningen alltjämt bliva rådande, fresta många till att antingen för egen del framställa eller, vad som från samhällets synpunkt är långt farligare, för försäljning tillverka samt saluhålla spritdrycker, varigenom tillfälle till inköp beredes även sådana personer, vilka enligt nyssnämnda förordning avstängts från inköp av spritdrycker.

Riksdagen har därför funnit syftet med den föreliggande propositionen synnerligen beaktansvärt och anser, att åtgärder böra vidtagas i syfte att undertrycka de rådande missbruket.

Likaså har det syntts riksdagen vara riktigt, att man i främsta rummet söker förhindra tillverkningen och försäljningen av för brännvinstillverkning eller renaturering särskilt avpassade apparater. Enligt vad som inhämtas såväl av det i propositionen åberopade statsrådsprotokollet som ock av handlingar, som blivit företedda under ärendets förberedande behandling inom riksdagen, utbjuda flera personer genom en omfattande reklamverksamhet dylika apparater över hela Sverige i det uppenbara syftet att framkalla olagliga handlingar, något som framgår därav att noggranna anvisningar beträffande bruket av apparaterna för nyssberörda ändamål åtfölja prospekten. Ett ingripande mot en dylik uppenbart samhällsskadlig verksamhet synes vara en bjudande nödvändighet, även om man icke med detta ingripande skulle lyckas fullständigt råda bot på missförhållandena.

Även det olovliga innehavet av destillationsapparater måste otvivelaktigt av lagstiftningen beaktas. Säkerligen har ett avsevärt antal apparater hunnit försälas till enskilda personer för användning i lagstridigt syfte. Möjliggjordes icke ett ingripande jämväl mot innehavet, skulle de redan försälda apparaterna fortfarande kunna utan påföljd användas för lagstridigt ändamål, ända till dess att polismyndigheten i enstaka fall tilläventyrs lyckades överraska innehavaren, under det han vore sysselsatt med brännvinstillverkning eller renaturering. Även om ingripandet mot innehav av destillationsapparater erbjuder långt större svårigheter än mot det yrkesmässiga tillverkandet och försäljandet, synes således en lagstiftning även mot det förra vara nödvändig.

De anmärkningar, som lagrådet framställt mot de av Kungl. Maj:t framlagda författningsförslagen, har riksdagen funnit i stort sett befogade. Desamma hava, på sätt ovan är omnämnt, till övervägande del beaktats

i kontrollstyrelsens senaste förslag. För den avvikelse från lagrådets mening i en väsentlig punkt, som kontrollstyrelsen, enligt vad ovan är omnämnt, vidhåller, synas tillräckliga skäl hava förebragts. Även de av kommerskollegium uttalade önskemålen synas hava vunnit skäligt beaktande i det reviderade förslaget. Till detsamma kan riksdagen således i allt väsentligt lämna bifall.

Endast i följande hänseenden har riksdagen ansett sig böra göra ändring.

Den avfattning, som givits åt brottsbeskrivningen 1 § 2 mom., synes giva rum för den tolkningen, att innehavare av där omförmält redskap skulle kunna straffas, även om han icke själv avsett, att redskapet skulle komma till olovlig användning. Stadgandet torde därför böra förtydligas på sådant sätt, att därav framgår, att för innehavarens straffbarhet förutsättes, att redskapet varit *av honom* avsett att nyttjas för uppgivna olovliga ändamål.

För nämnda olovliga innehav uppställas i fortsättningen av samma moment enligt kontrollstyrelsens förslag två olika straffskalor, allt efter som redskapet varit avsett att nyttjas för lönnbränning eller ock för renaturering av denaturerat brännvin eller dylikt. I förra fallet sträcker sig straffskalan ända upp till 2,000 kronors böter eller fängelse i sex månader — samma straffmaximum som för fullbordad lönnbränning enligt 30 § i tillverkningsförordningen; i senare fallet stannar straffet vid ett maximum av 500 kronors böter, uppenbarligen på grund därav att enligt 22 § i förordningen angående handel med skattefri sprit och 11 § i förordningen angående vissa alkoholhaltiga preparat straffet för det fullbordade brottet — denatureringsmedlets avskiljande etc. — när avsikt att försälja preparatet ej föreligger och omständigheterna icke äro försvårande, utgör högst 500 kronors böter. Då emellertid straffet för denatureringsmedlets borttagande vid synnerligen försvårande omständigheter kan stiga ända till ett års fängelse och nämnda brott alltså ej kan betecknas såsom mindre grovt än lönnbränning, synes det icke vara fullt konsekvent att i förevarande författning införa en så väsentligt lägre straffskala för innehav av redskap för renaturering än för innehav av redskap för lönnbränning. Då härtill kommer svårigheten i vissa fall att avgöra, huruvida syftet med apparaten varit det ena eller det andra, synas praktiska skäl tala för att för båda fallen uppställa en gemensam straffskala, vilken då synes kunna sättas till böter, högst 1,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts, får riksdagen för Eders Kungl. Maj:t tillkännagiva, att riksdagen, som icke kunnat oförändrade bifalla de med Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 131 framlagda författningsförslagen, antagit här nedan införda förslag till

Förordning

om

**ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907
angående tillverkning av brännvin.¹⁾**

Härigenom förordnas, dels att till 30 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin skall läggas ett nytt, med 3 betecknat moment av nedan angivet innehåll, dels ock att 31 och 35 §§ samt 39 § 1 mom. i samma förordning skola erhålla följande ändrade lydelse:

30 §.

3. Då lönnbränning skett, vare det vid förbrytelsen nyttjade redskap, det vid beslagstillfället å stället befintliga brännvin och de kärl, vari det förvaras, förbrutna.

31 §.

1. Den, som tillverkar, *till försäljning utbjuder eller eljest saluhåller* för beredande av brännvin ägnad apparat eller del av dylik apparat *med uppenbart syfte*, att apparaten eller apparatdelen *skall komma att nyttjas vid lönnbränning eller för att obehörigen från denaturerat brännvin borttaga denatureringsmedlet eller göra annan till dryck ej ämnad alkoholhaltig vara användbar därtill, så ock den, vilken överlåter dylik apparat eller apparatdel, ehuru han har skälig anledning antaga, att densamma skall komma att nyttjas för ändamål, som nu sagts*, straffes med böter från och med 100 till och med 2,000 kronor, och vare apparaten eller apparatdelen förbruten. Vid upprepad förbrytelse eller om om-

¹⁾ Avvikelser från Kungl. Maj:ts förslag äro utmärkta med *kursiverad stil*. Spärrad kursiv angiver, att kursiveringen är avsedd att bibehållas i författningen.

ståndigheterna eljest äro försvårande, må dömas till högst 10,000 kronors böter eller till fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må böterna nedsättas till lägst 25 kronor.

2. Befinnes någon i andra fall än i 1 mom. avses innehava *redskap, som uppenbarligen är av honom avsett att nyttjas för ändamål, som där sägs, straffes med böter, högst 1,000 kronor, och vare redskapet förbrutet.*

35 §.

Till redskap, som enligt 30 § 3 mom., 31 § 2 mom. eller 32 § 1 mom. är förbrutet, räknas varje i bränneri för kokning, mäskeberedning, jäsning eller bränning inrättat redskap, sprithållare ävensom ångmaskin med tillbehör.

39 §.

1. Brännvinstillverkare så ock den, som tillverkar eller saluhåller i 31 § 1 mom. *avsedd apparat eller apparatdel*, ansvarar för förbrytelse mot denna förordning, som med hans vetskap begås av hans hustru, barn, husfolk eller i hans arbete antagen person, såsom vore förbrytelsen av honom själv begången. Begagnar *brännvinstillverkare* ombud vid brännerirörelsens utövande, ansvare dock ombudet jämte tillverkaren och lika med denne för sådan förbrytelse.

Denna förordning träder i kraft *dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.*

samt

Förordning

om

**ändrad lydelse av 25 § i förordningen den 1 juli 1918 angående
handel med skattefri sprit.**

Häri genom förordnas, att 25 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit skall erhålla följande ändrade lydelse:

25 §.

1 mom. I fall, som i 21, 22 och 23 §§ förmälas, så ock då någon, varom i 20 och 24 §§ sägs, på otillåtet sätt begagnat eller avhänt sig sprit, skola, där ej synnerligen mildrande omständigheter föreligga, de förråd av skattefri sprit, som anträffats hos den brottslige eller eljest uppenbarligen äro avsedda för olovlig användning, jämte kärl och annat emballage, vari spriten förvaras, vara underkastade beslag och dömas förbrutna. Lag samma vare i fråga om redskap, som begagnats i det fall, varom sägs i 22 § första stycket.

2 mom. Fälles någon till ansvar för förbrytelse, som i 1 mom. avses, skall han tillika dömas skyldig att för den sprit, varmed han förfarit olovligt, utgiva tillverkningsskatt enligt gällande bestämmelser om beskattning av *brännvin*.

Denna förordning träder i kraft *dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.*

Stockholm den 12 juni 1919.

Med undersätlig vördnad.
